ZUZANNA TOPOLIŃSKA

Macedonian Academy of Sciences and Arts
Research Center for Areal Linguistics

Zmiany kontaktowe (analiza na materiale języka macedońskiego)

Słowa kluczowe: zmiana kontaktowa; kierunek ewolucji; konceptualizacja świata

Key words: contact changes; the direction of evolution; conceptualisation of the world

Przez zmiany kontaktowe (ang. *contact changes*) rozumiemy zazwyczaj zmiany w strukturze gramatycznej języków, które przez dłuższy okres czasu pozostają w permanentnym kontakcie wzajemnym na wielojęzycznych terytoriach, w ramach wymiany handlowej, a także szerzej: wymiany cywilizacyjno-kulturalnej, innymi słowy: codziennej wymiany informacji. Chciałabym bronić tutaj tezy, że zmiany kontaktowe są motywowane semantycznie (a nie formalnie) – motywuje je chęć, aby nasz rozmówca precyzyjnie zrozumiał nasz przekaz i poprawnie zidentyfikował zdarzenia i uczestników zdarzeń, o których mowa.

Mój język ojczysty – polski – rozwijał się (a to stosunkowa rzadkość w Europie!) w środowisku monolingwalnym; nawet w pasach przygranicznych nie obserwujemy w polszczyźnie poważniejszych zmian kontaktowych,

nie zaznał ich również nasz język standardowy¹. Owszem, poddani byliśmy – i jesteśmy – falom różnych zapożyczeń leksykalnych, co jednak nie wpłynęło na strukturę gramatyczną polszczyzny. Uniknęli zmian kontaktowych również nasi słowiańscy sąsiedzi, nawet w językach łużyckich, które przez wieki funkcjonowały w podatnych na zmiany kontaktowe warunkach, wpływy niemieckie nie zrewolucjonizowały słowiańskiej struktury gramatycznej.

Strukturę gramatyczną języka określa – w moim pojęciu – zakres gramatykalizacji i organizacja informacji zgramatykalizowanej. Informacja zgramatykalizowana to informacja, która w danym języku posiada transparentne, przewidywalne wykładniki formalne. Składają się na nią wycinki wybranych pól semantycznych, takich jak ‘czas’, ‘tryb’, ‘aspekt’, ‘liczba’..., tj. tzw. kategorie gramatyczne szczególnie ważne dla szczęśliwego przebiegu aktu komunikacji językowej, a więc takie, które pozwalają rozmówcom jednoznacznie zidentyfikować zdarzenia, o których mowa i uczestników tych zdarzeń. Na każdą z tych kategorii składają się wybrane wartości z danego pola semantycznego, które stanowią semantyczny paradygmat danej kategorii, a na powierzchni tekstu pojawiają się jako jej paradygmat formalny. W tym świetle zmiany kontaktowe to powstałe w wyniku różnojęzyczności i wielojęzyczności rozmówców zmiany zakresu gramatykalizacji i/lub zmiany wykładników / dystrybucji wykładników informacji zgramatykalizowanej; w obu wypadkach są to zmiany motywowane dążeniem do optymalnego transferu informacji, a więc zmiany motywowane semantycznie.

Kierunek zmian zależy od prestiżu społecznego odpowiednio języka-dawcy i języka-odbiorcy.

Dwa języki, które stanowią przedmiot mojego opisu, to dwa bieguny w zakresie typologii gramatycznej języków słowiańskich. O ile konserwatywna polszczyzna w zasadzie nie zna zmian kontaktowych, język macedoński uchodzi – i słusznie – za najbardziej wyewoluowany, a tym samym najbardziej reprezentatywny wśród członków tzw. bałkańskiej ligi językowej, tj. grupy języków, które w wyniku wielojęzyczności Bałkanów i – najczęściej – braku administracji państwowej opartej na własnym języku oddali-

¹ Amerykański slawista, Howard Aronson (por. H. Aronson 2007) stwierdza, że powinniśmy się dziwić, czemu języki północno słowiańskie są tak bardzo konserwatywne, a nie czemu języki południowo słowiańskie, przede wszystkim macedoński i bułgarski, uległy daleko idącym zmianom struktury gramatycznej.

ły się znacznie od swoich czy to słowiańskich, czy to romańskich, czy jeszcze innych korzeni, a czynnikiem decydującym w procesie tego oddalania były właśnie zmiany kontaktowe motywowane chęcią przekazania rozmówcy możliwie precyzyjnej i zgodnej z intencją nadawcy informacji. Innymi słowy: w dalszym tekście postaram się przedstawić najważniejsze procesy „bałkańskich”² zmian kontaktowych, jakimi uległ w toku swojej historii język macedoński.

Jak już wspomniałam, zmiany kontaktowe to albo:

- a) zmiany zakresu gramatykalizacji, albo
- b) zmiany wykładników i/lub dystrybucji wykładników informacji zgramatykalizowanej.

ad a) Z kolei zmiany zakresu gramatykalizacji to albo

aa) gramatykalizacja fragmentów pola semantycznego, które wcześniej w ramach danego kodu nie ulegało gramatykalizacji, albo

ab) zmiany w paradygmacie semantycznym jednej ze zgramatykalizowanych kategorii.

ad aa) Nową w stosunku do dziedzictwa prasłowiańskiego kategorią gramatyczną, która pojawia się w systemie języka macedońskiego (a także bułgarskiego) jest tzw. kategoria określoności (ang. *category of definiteness*). Jest to kategoria, która gramatykalizuje (w postaci rodzajnika) uniwersalny wykładnik referencji, czyli ułatwia identyfikację denotatów pojęć generycznych, o których mowa w tekście. Jest to funkcja, którą w polszczyźnie spełniają zaimki demonstratywne oraz intonacja i linearyzacja tekstu. W języku macedońskim odziedziczone zaimki demonstratywne – które skądinąd funkcjonują jako anafora i/lub katafora – dodatkowo nadają procesowi identyfikacji charakter ekspresywny, sp. np. *TOJ човекОТ навистина е уморен*. ‘Ten człowiek naprawdę jest zmęczony’, itp.

Wykształcenie rodzajnika to typowa zmiana kontaktowa, co potwierdzają liczne języki Europy Zachodniej.

² Cudzysłów ma w tym wypadku głębszą wymowę; jak wynika z analizy lingwistycznej, a także z naszej praktycznej znajomości innych języków, np. zachodnioeuropejskich języków romańskich czy języka angielskiego – zmiany kontaktowe na gruncie języków indoeuropejskich idą w podobnym kierunku.

ad ab) Język macedoński w charakterystyczny sposób wzbogacił paradygmat semantyczny kategorii modalności. Oto w ramach modalności epistemicznej pojawia się nowy *modus*, określany w literaturze przedmiotu jako *non-confirmativus*, *mediativus*, *inferentialis*, *presumptivus*..., a w terminologii macedońskiej *прекажаност*, tj. +/- *oratio indirecta*; tryb ten niesie sygnał, że nadawca tekstu nie bierze odpowiedzialności za prawdziwość / zgodność z faktami przekazywanej informacji; na powierzchni tekstu tryb ten realizuje się w postaci peryfrastycznej konstrukcji: forma finitywna czasownika *e* ‘esse’+*participium activi secundum* odmienianego czasownika, przy czym w 3-ej osobie formy *esse* są najczęściej opuszczane, por. np. *Новинарот ја добил информацијата од сведоците на инцидентот*. ‘Dziennikarz otrzymał tę informację od świadków zdarzenia.’, itp. Dodajmy, że – nie przypadkiem – ta sama konstrukcja wyraża niewiarę odbiorcy informacji, por. np. *И тој бил лекар?! ‘I on ma być lekarzem?!’*. Konstrukcje tego typu, znane również innym językom ligi bałkańskiej, znane są w literaturze przedmiotu jako odrębny tryb, *admirativus*.

Również w zakresie modalności deontycznej macedoński wzbogacił odziedziczony paradygmat semantyczny. Uniwersalna, zachęcająca do działania partykuła *ajde!* w połączeniu z subiunktywem jest praktycznie wykładnikiem szczególnego trybu, hortatiwu, por. np. *Ajde da odu me!* ‘Chodźmy!’, czy *Ajde, еднаш реши го тој проблем!* ‘Zdecyduj się, rozwiąż wreszcie ten problem!’, itp. Nie jest to imperatiw, rozkaz, polecenie, tylko zachęta do szybkiego / natychmiastowego działania.

W zakresie kategorii czasu macedoński konflikt między aorystem i imperfektem jako paradygmatami temporalnymi przysługującymi wszystkim czasownikom z jednej strony i dokonanym (perfektywnym, momentalnym) i niedokonanym (kontynuatywnym) charakterem zdarzenia, o którym mowa z drugiej, język macedoński rozwiązał w ten sposób, że *imperfectum* od czasowników perfektywnych jest dzisiaj formacją związaną (ang. *bound form*) kontrolowaną przez partykułę modalną *ќе*, podczas gdy aoryst od czasowników imperfektywnych stopniowo wychodzi z użycia³.

³ Zwracał na to uwagę już Blaže Koneski poczynawszy od pierwszych wydań swojej gramatyki (por. np. Koneski 1982, s. 423 i nast.). Dzisiaj proces nadal jest w toku, użycie aorystu od czasowników niedokonanych należy do rzadkości.

Gramatyzacja kategorii określoności spowodowała rozmnożenie paralelnych paradygmatów kategorii przypadku – grupa imienna posiada nie tylko warianty kategorialne rodzaju i liczby, ale i warianty /+def/ i /-def/. (por. tabelę na końcu artykułu). Innowacją „bałkańską” jest ekspansja tranzytywności czasowników, czyli dążenie do uogólnienia przypadków zależnych w jednej formie tzw. *casus generalis*, o czym por. niżej w związku z dystrybucją wykładników funkcji argumentowych / ról semantycznych grupy imiennej.

Pewne oryginalne tendencje macedońskie w zakresie kategorii liczby, jak nieoczekiwana produktywność kolektiwów, czy też tzw. „liczba mnoga policzalna” (obecna zresztą i w bułgarskim) to lokalne innowacje mające swoje źródło w dziedzictwie prasłowiańskim, a nie innowacje kontaktowe (por. szerzej E. Petroska 2008).

ad b) Zmiany w postaci i/lub dystrybucji wykładników informacji zgramatyzowanej w danym wypadku związane są ze specyficzną charakterystyką systemu morfologicznego języków indoeuropejskich, tj. ze zdolnością morfemów do zmiany postaci fonologicznej w zależności od funkcji kategorialnej formy morfologicznej, w skład której wchodzi. Stąd musimy pozwolić sobie na krótką dygresję polonistyczną.

Ogromna większość leksemów w naszym wokabularzu⁴ to tzw. leksemy odmienne, tj. zmieniające swoją strukturę morfologiczną (i fonologiczną) w zależności od pełnionej funkcji kategorialnej. Tak np. w polszczyźnie jeśli spotkamy morfem o postaci *-pis-* w formie morfologicznej czasownika *pisać*, to wiemy, że mamy do czynienia z formą bezokolicznika lub czasu przeszłego, jeśli natomiast spotkamy morfem o postaci *-piš-*, to wiemy, że w grę wchodzi forma *praesentis indicativi* lub forma imperatiwu; jeśli spotkamy morfem o postaci *-sen-* w formie morfologicznej rzeczownika *sen*, to wiemy, że jest to forma nominatiwu liczby pojedynczej, jeśli spotkamy morfem o postaci *-sn-*, wiemy, że to forma przypadku zależnego liczby pojedynczej z wyjątkiem lokatiwu lub forma liczby mnogiej, jeśli natomiast spotkamy morfem o postaci *-śń-*, to wiemy, że to forma lokatiwu liczby po-

⁴ Używam terminu ‘wokabularz’ dla nazwania słownika indywidualnego użytkownika języka, w odróżnieniu od pełnego inwentarza leksemów danego języka, tj. ‘słownika’.

jedynczej, itd. itp. Leksemy zdolne zmieniać zestaw lub formę fonologiczną morfemów w zależności of funkcji kategorialnej to tzw. leksemy odmienne. Jednak nie mówimy, że czasownik odmienia się przez tryb lub przez czas; o odmianie (tj. o paradygmacie kategorialnym) mówimy tylko wtedy, kiedy zmienność wykazują morfemy końcowe danej formy, tj. tzw. końcówki. Tak więc w szkole z podręcznika gramatyki dowiadujemy się, że „czasownik odmienia się przez osobę, rzeczownik – przez liczbę i przypadek, przymiotnik przez rodzaj, liczbę i przypadek...” Jest to konwencja przyjęta w gramatyce skierowanej do Polaków, od których oczekujemy praktycznej znajomości języka ojczystego; co innego w gramatyce skierowanej do cudzoziemców, którzy muszą opanować wszelkie formy „odmienności” polszczyzny.

Wracając do naszego tematu – musimy stwierdzić, że język macedoński (*mutatis mutandis* podobnie jak bułgarski i inne języki ligi bałkańskiej) gruntownie przebudował system odmienności morfologicznej, konkretnie: system wykładników informacji zgramatykalizowanej (por. M. Markovikj 2017). Główne czynniki tej przebudowy to a) redukcja opozycji morfonologicznych (przede wszystkim wokalicznych) i szeroka ekspansja wpadającego w ucho i w oko sufiksu *-yēa* jako podstawowego wykładnika aspektu niedokonanego w systemie werbalnym (por. B. Vidoeski 1997) oraz b) radykalna wymiana wykładników informacji zgramatykalizowanej w systemie nominalnym.

Zgodnie z szeroko w różnych wariantach dzisiaj przyjętą teorią, której korzenie – przynajmniej na gruncie polskim – sięgają do znanego artykułu J. Kuryłowicza „Les structures fondamentales de la langue: groupe et proposition” (por. J. Kuryłowicz 1948), a która stała się podstawą organizacji treści w gramatyce akademickiej z 1984 roku, główne struktury semantyczne (i formalne) tekstu językowego to:

1. propozycja (reprezentowana na powierzchni tekstu przez zdanie), czyli minimalny komunikat językowy informujący o jakimś zdarzeniu (realnym, mentalnym, wirtualnym...); człon konstytutywny propozycji to predykat werbalny (ew. konstrukcja peryfrastyczna z udziałem *verbum finitum*) określający formę tego zdarzenia (proces momentalny / kontynuowany, stan...) i implikujący
2. argumenty nazywające uczestników tego zdarzenia (reprezentowane na powierzchni tekstu przez grupę imienną); człon konstytutywny grupy imiennej to rzeczownik i/lub tzw. zaimek rzeczowny, także imię własne.

Jak wspomniałam już wyżej, język macedoński w toku swojej „bałkańskiej” ewolucji rozbudował system werbalny i zmienił częściowo wykładniki informacji zgramatyzalizowanej w ramach tego systemu; wypada ocenić te zmiany jako zmiany kontaktowe. W systemie nominalnym doszło do podstawowej wymiany (charakteru i dystrybucji) wykładników informacji zgramatyzalizowanej i ten proces właśnie wypada – obok gramatyzalizacji kategorii określoności – uznać za centralną zmianę kontaktową.

Powiedzmy od razu, że zmiana nie dotyczy odmiany rzeczowników ani przymiotników przez liczbę, ani też odmiany przymiotników przez rodzaj i ich kongruencji z modyfikowanym rzeczownikiem; dotyczy przede wszystkim powierzchniowej reprezentacji stosunków przypadkowych, tj. ról semantycznych⁵ argumentów, a także reprezentacji kategorii stopnia przymiotników i przysłówków.

Zasadnicza zmiana polega na przerzucaniu gramatycznych wykładników kategorialnych z postpozycji na prepozycję – w ten sposób użytkownik języka, który nie opanował jeszcze tego języka w pełni, jest *a priori* poinformowany, że ma przed sobą sygnał zwiastujący określoną informację⁶.

Tak więc z postpozycji znikają tzw. końcówki przypadkowe, a w prepozycji pojawiają się:

- a) przyimki,
- b) klityki zaimków osobowych,
- c) a w paradygmacie /+ def/ także rodzajnik.

Centralną kategorią systemu nominalnego jest przypadek, w drugiej kolejności diateza rozumiana jako hierarchia argumentów implikowanych przez konstytutywny predykat danej propozycji, tj. „zapisanych” w strukturze semantycznej tego predykatu.

Szczegółowy przegląd zmian zaczniemy od ustalenia semantycznego paradygmatu przypadku, tj. inwentarza (i wyjściowej hierarchii) podstawowych

⁵ Przyjmuję terminologię Fillmore'a (por. Ch. Fillmore 1968); nie zgadzam się z krytyką jego teorii – konkretne role idą wprawdzie w setki, czy nawet tysiące, ale istnieją wyraźnie zdefiniowane semantycznie klasy ról i one właśnie odpowiadają semantyce klasycznych stosunków przypadkowych.

⁶ Warto dodać w tym związku, że *mutatis mutandis* podobny proces obserwujemy na gruncie macedońskim (i szerzej: bałkańskim) w ramach systemu werbalnego: w prepozycji pojawiają się partykuły modalne zapowiadające tryb kolejnej propozycji. Tak np. w tekście macedońskim partykuła *ke* zapowiada *conditionalis*, partykuła *bu* - *potentialis*, a *da* - subjunktyw.

klas ról semantycznych oraz ich reprezentacji powierzchniowej w ramach grupy imiennej. W moim pojęciu są to (znane nam dobrze) role tzw. przypadków adverbialnych:

1. role subiektu/agensa kontrolującego proces i/lub stan, o którym informuje propozycja; są to najczęściej role „pierwszego człowieka-uczestnika zdarzenia, o którym mowa”; ich powierzchniowym reprezentantem jest nominatiw;
2. role obiektu/patiensa, który cierpi skutki danego procesu i/lub stanu; ich powierzchniowym reprezentantem jest akuzatiw;
3. role adresata/beneficiensa/recipiensa, czyli role „drugiego człowieka-uczestnika zdarzenia, o którym mowa”; ich powierzchniowym reprezentantem jest datiw;
4. role czynnika towarzyszącego implikowanego przez predykat konstytutywny najczęściej jako przyczyna zaistnienia stanu / warunek realizacji procesu, o którym mowa; ich reprezentantem powierzchniowym jest instrumental;
5. role lokacji przestrzennej zdarzenia, o którym mowa; ich reprezentantem powierzchniowym są konstrukcje informujące o tej lokacji (a więc nie tylko, które obejmują grupę imienną w tradycyjnym lokatiwie).

Nie należy do tego zestawu adnominalny genetiw, tj. klasa ról possessora – „nosiciela” stanu, który dyskontuje korzyści związane z klasą ról datiwu, stąd bliskie związki semantyczne i konkurencja odpowiednich form charakterystyczna dla języków ligi bałkańskiej, a nieobca i staropolszczyźnie, por. choćby warianty jak *Bogurodzica* i *Bogarodzica*; posiadanie to *ex definitione* stan, a nie proces.

Nie należy do naszego zestawu również klasa ról wokatiwu, czyli adresata tekstu, do którego kierujemy prośbę, rozkaz itp. Wokatiw reprezentuje gramatyczną kategorię apelu, a nie przypadku.

Rzeczownik nie zmienia formy morfologicznej niezależnie od tego, w jakiej roli występuje.

Grupa imienna (dalej: GI), która reprezentuje argumenty na powierzchni tekstu, ma dwa paradygmaty (dwie „deklinacje”) przypadku: /- def/ i /+ def/⁷.

Jako wykładnik gramatyczny przypadku w GI datywnej pojawia się dynamiczny wariant przyimka *na*, w GI instrumentalnej przyimek *so*, a w GI lo-

⁷ Przegląd tych paradygmatów znajdzie czytelnik w tabeli na końcu artykułu.

katywniej odpowiedni przyimek statycznej i/lub dynamicznej lokacji w przestrzeni.

Nadto w paradygmacie /+ def/:

- regularnie pojawia się rodzajnik i/lub zaimek demonstratywny, o ile konstytutywny rzeczownik nie jest *a priori* zidentyfikowany (jako prymarnie użyta nazwa własna lub zaimek osobowy),
- w GI datywnej i akuzatywnej regularnie pojawiają się w proklizie odpowiednie klityki zaimków osobowych kongruentne co do liczby i rodzaju z członem konstytutywnym grupy.

W ramach kategorii apelu w roli nacechowanej konkurują formy neutralna i wokatywna.

W GI genetywniej wykładnikiem przypadku jest przyimek *na* i/lub przymiotnik dzierżawczy od nazwy *possessor*, np. *куката на Петре / Петрова кука, колата на директорот / директорова кола*, itp. Przy nazwach stopni pokrewieństwa dzierżawczość wyrażana jest w formie enklityki zaimka osobowego: *мајка ми...*, *брат му...*, w serii ekspresywnej (por. niżej): *мајка ми која...*, *брат му негов...*

Zaimki osobowe do dziś dnia fakultatywnie utrzymują w języku standardowym formy datiwu i/lub akuzatiwu⁸.

Zaimki osobowe wypracowały też charakterystyczny model wyrażania ekspresji / kontrastu w postaci podwajania form akcentowanej i klitycznej, por. np.: *дај ми го тоа ~ дај ми го тоа мене, а не...*; *кажи му ~ кажи му нему, а не...*; por. i w roli posesywnej, genetywniej: *мајка ми моја...*, *татко му негов...*, itp.

W kategorii stopnia przymiotników i przysłówków macedoński odrzucił wykładniki kategorialne w postaci sufiksów, wprowadzając prepozytywny marker komparatiwu *no-* i utrzymując w superlatiwie prepozytywne *naj-*, por. *добар, подобар, најдобар...*, *добро, подобро, најдобро...* itp.

Sumując te uwagi o rekonstrukcji macedońskiego systemu nominalnego, nie umiem się powstrzymać, żeby nie wspomnieć uderzającej paraleli

⁸ Wgląd w stan systemów zaimkowych w dialektach w momencie standardyzacji daje artykuł B. Widoeskiego (por. Видоески 1965).

– o której zresztą wspominałam i we wcześniejszych moich tekstach – między rezultatami zmian kontaktowych systemu nominalnego na Bałkanach i rezultatami ewolucji systemu nominalnego angielskiego i zachodnio-europejskich języków romańskich; podejrzewam, że i w tym drugim wypadku przyczyną były zmiany kontaktowe. Zważywszy aktualny zasięg globalizacji, pozycję języka angielskiego, liczbę osób, dla których jest to język ojczysty, trudno się dziwić ich przekonaniu, że tak właśnie język powinien wyglądać, szkoda tylko, że mało kto stawia sobie pytanie, dlaczego i jak do tego doszło w świetle tego, co wiemy o naszym indoeuropejskim dziedzictwie⁹.

Tabela 1. Paradygmaty kategorii przypadku w języku macedońskim

	/- def/			/+ def/		
LICZBA POJEDYNCZA						
N	маж	жена	дете	мажОТ	женаТА	детеТО
D	НА			МУ НА	И НА	МУ НА
	маж	жена	дете	мажОТ	женаТА	детеТО
A	маж	жена	дете	ГО мажОТ	ЈА женаТА	ГО детеТО
I	СО					
	маж	жена	дете	мажОТ	женаТА	детеТО
L	ДО, ОД, КОН...					
	маж	жена	дете	мажОТ	женаТА	детеТО
LICZBA MNOGA						
N	мажи	жени	деца	мажиТЕ	жениТЕ	децаТА
D	НА			ИМ НА		
	мажи	жени	деца	мажиТЕ	жениТЕ	децаТА
A	мажи	жени	деца	ГИ		
				мажиТЕ	жениТЕ	децаТА
I	СО					
	мажи	жени	деца	мажиТЕ	жениТЕ	децаТА
L	ДО, ОД, КОН...					
	мажи	жени	деца	мажиТЕ	жениТЕ	децаТА

⁹ Mam ochotę raz jeszcze zacytować tu H. Aronsona (op. cit., s. 31), który pisze: „Viewing the Balkan languages ... one is struck by the strong typological resemblances between these languages and many of the languages of Western and Central Europe”.

Bibliografia

- ARONSON H. I., 2007, *The Balkan Linguistic League, „Orientalism,” and Linguistic Typology*, The Kenneth E. Naylor Memorial Lecture series in South Slavic linguistics, Numer 4, Beech Stave Press.
- FILLMORE CH. J., 1968, The Case for Case, *Form and Meaning in Language*, s. 21–294.
- KURYŁOWICZ J., 1948, Les structures fondamentales de la langue: groupe et proposition, *Studia Philosophica III*, s. 203–209.
- MARKOVIKJ M., 2017, Околу реконструирањето на глаголскиот систем во македонскиот јазик (во балкански контекст), *Balkanistica* 30, 2, s. 175–185.
- VIDOESKI B., 1997, Morphological Patterns of Imperfective Verbs in Dialects of the Macedonian Language, *Balkanistica* 10, s. 411–429.
- ВИДОЕСКИ Б., 1965, Заменските форми во македонските дијалекти, *Македонски јазик* 16, s. 25–71 + 55 map, przedruk w: *Дијалекти на македонскиот јазик*, том 3, МАНУ 1999, s. 127–181.
- КОНЕСКИ Б., 1982, *Грамматика на македонскиот литературен јазик*, Скопје: Култура.
- ПЕТРОСКА Е., 2008, *Количествените категории во македонскиот: од семантика кон форма*, Скопје: Македонска реч.

Contact changes and their results in the grammatical system of the Macedonian

(s u m m a r y)

The author describes how the contact changes characteristic of the Balkan languages remodel the Macedonian grammatical system. She starts from the changes of the extension of the grammaticalized information and proceeds to changes in the form and distribution of the surface exponents of that information. She underlines the remarkable parallel between the results of the „Balkan” changes and the results of the evolution of the grammatical systems of the English and of the great Roman languages of Western Europe and supports the hypothesis that the actual West European situation is also due to contact changes.